

ΜΙΑ ΥΣΤΑΤΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΑΝΑΘΕΡΜΑΝΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (Ιανουάριος 2007)

Συγγραφέας: ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΤΣΙΜΠΑΡΔΗΣ

Οι επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών γίνονται ολοένα και πιο αισθητές σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης, απασχολούν έντονα την κοινή γνώμη, ενώ αξιολογούνται πλέον και οικονομικά (π.χ. η πρόσφατη «Έκθεση Stern»). Παρά ταύτα, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ιαπωνία είναι οι μόνες παγκόσμιες οικονομικές δυνάμεις, οι οποίες παραμένουν προσηλωμένες στις διατάξεις και στους ποσοτικούς στόχους του Πρωτοκόλλου του Κιότο, προσπαθώντας να τους επιτύχουν.

Από την άλλη πλευρά, οι προερχόμενες από τις ΗΠΑ εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου εξακολουθούν να αυξάνονται (16% το 2004 με έτος βάσης το 1990), αντί να μειώνονται σύμφωνα με τον ποσοτικό στόχο του Κιότο (-7% έως το 2012 με έτος βάσης το 1990), ο οποίος δεν είναι νομικά δεσμευτικός για τις ΗΠΑ, λόγω της μη κύρωσης του Πρωτοκόλλου. Τέλος, οι πληθυσμιακοί «γίγαντες» και ανερχόμενες οικονομικές δυνάμεις του αναπτυσσόμενου κόσμου (Κίνα, Ινδία, Βραζιλία) δεν δεσμεύονται με ποσοτικούς στόχους, ενώ αποφεύγουν οποιαδήποτε αυτοδέσμευση με στόχο την ελεγχόμενη, έστω, αύξηση των εκπομπών τους. Κατά συνέπεια, η περιορισμένη περιβαλλοντική αποδοτικότητα του Πρωτοκόλλου του Κιότο (ποσοτικοί στόχοι μόνο για τα βιομηχανικά κράτη) τείνει να εκμηδενιστεί.

Στην Ευρώπη η κατάσταση είναι αρκετά διαφορετική, αν και η μέχρι σήμερα συλλογική διαδικασία εφαρμογής των ποσοτικών δεσμεύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι ιδιαίτερα επιτυχής (βλ. *Κ. Κατσιμπάρδη*, «Η δύσκολη εφαρμογή της Ευρωπαϊκής πολιτικής για τις κλιματικές αλλαγές», στο <https://www.nomosphysis.org.gr>, Γνώμες / Οκτ. 2006). Παρά το γεγονός αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ορθά επιλέξει να διασυνδέσει την κλιματική πολιτική της με την επείγουσα (πλέον) ανάγκη εκ βάθρων αναθεώρησης της ενεργειακής της πολιτικής, καθώς και με την επιδίωξη επιτάχυνσης και περαιτέρω ενίσχυσης της φιλικής προς το περιβάλλον τεχνολογικής καινοτομίας στην Ευρώπη (COM (2007) 1 final

“An Energy Policy for Europe” και COM (2007) 2 final “Limiting Global Climate Change to 2 Degrees Celsius. The Way Ahead for 2020 and Beyond”).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αποδεχθεί τα τελευταία χρόνια τη θέση ότι η κλιματική αλλαγή συνιστά απειλή για τη βιώσιμη ανάπτυξη και ότι αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα οικολογικά / κοινωνικά / οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα, ένα φυσικό φαινόμενο που ήδη εκδηλώνεται λόγω της ανθρωπογενούς παρεμβολής στο κλιματικό σύστημα του πλανήτη. Πολύ πρόσφατα μάλιστα, η Επιτροπή υποστήριζε ότι οι επιστημονικές αβεβαιότητες ως προς τις επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών έχουν μειωθεί και ότι η σύγχρονη επιστημονική έρευνα αποδεικνύει πως πράγματι το κλίμα αλλάζει (SEC (2007/7). Δεν είναι τυχαίο λοιπόν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιεί στην πολιτική φρασεολογία της όρους όπως «κλιματική ασφάλεια» (climate security), «κλιματική διπλωματία» (climate diplomacy), «ανάπτυξη με ελάχιστο άνθρακα» (low carbon growth), ακόμη και «νέα βιομηχανική επανάσταση» (new industrial revolution).

Το 2005 η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε έναν άκρως σημαντικό περιβαλλοντικό στόχο: την αναστροφή της αυξητικής τάσης της μέσης θερμοκρασίας της γης και τη σταθεροποίησή της στους +2 βαθμούς Κελσίου σε σχέση με την προβιομηχανική περίοδο (σήμερα βρισκόμαστε περίπου στο +1). Είναι βέβαια προφανές ότι ο στόχος αυτός δεν αφορά μόνο την Ευρώπη και ότι προκειμένου να επιτευχθεί θα απαιτηθούν μειώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από όλα τα βιομηχανικά κράτη, κατά 30% έως το 2020 (με έτος βάσης το 1990) σε πρώτη φάση και ακολούθως κατά 60-80% έως το 2050 (ποσοτικές εκτιμήσεις της Επιτροπής στην COM (2007) 2 final). Ταυτόχρονα, θα απαιτηθούν «ήπιες» ποσοτικές δεσμεύσεις των αναπτυσσόμενων κρατών, δηλαδή συγκράτηση της αύξησης των εκπομπών τους έως το 2020 και σταδιακή μείωσή τους στη συνέχεια. Αν η διεθνής κοινότητα αποδεχόταν το πλαίσιο αυτό θα έθετε, κατ' ουσία, σε εφαρμογή τη θεωρία της «συστολής και σύγκλησης» (contraction and convergence) των εκπομπών, μια «μικρογραφία» της οποίας εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση ήδη από το 1998.

Είναι προφανές ότι για να επιτευχθούν τόσο υψηλοί ποσοτικοί στόχοι, απαιτείται, εκτός από τη ριζική μεταστροφή της στάσης των ΗΠΑ και της Αυστραλίας, να μεταβληθεί συνολικά η μέχρι σήμερα ρυθμιστική δομή της διεθνούς

κλιματικής πολιτικής. Τόσο η Σύμβαση-Πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή όσο και το Πρωτόκολλο του Κιότο έχουν δομηθεί με βάση την αρχή των κοινών, αλλά διαφοροποιημένων ευθυνών των κρατών («ιστορική ευθύνη» των βιομηχανικών μερών, υποχρέωση μείωσης των εκπομπών τους και οικονομική στήριξη του Νότου).

Για διάφορους λόγους, κυρίως όμως εξ αιτίας της στάσης των ΗΠΑ και της Αυστραλίας, η ως άνω θεμελιώδης περιβαλλοντική αρχή έχει ανατραπεί. Κατά συνέπεια, αν οι προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αναθερμάνει τη διεθνή κλιματική πολιτική ευδοκμήσουν, τα επόμενα ρυθμιστικά στάδια θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα Πρωτόκολλο για τους «μείζονες ρυπαίνοντες» (major emitters), δηλαδή την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις ΗΠΑ, τη Ρωσία, την Κίνα, την Ινδία (πιθανώς και άλλους), καθώς και ένα Πρωτόκολλο για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της Προσαρμογής (adaptation) στις επιπτώσεις της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι ο *πυλώνας της Προσαρμογής* δεν έχει απασχολήσει τη διεθνή κοινότητα όσο θα έπρεπε -δεδομένου ότι οι επιπτώσεις είναι ήδη ορατές και εντεινόμενες- και εξακολουθεί να βρίσκεται στη σκιά του πυλώνα της καταπολέμησης των εκπομπών. Είναι ενδεικτικό της κατάστασης το γεγονός ότι Ευρωπαϊκή Ένωση σχεδιάζει -με καθυστέρηση- την κοινοτική πολιτική Προσαρμογής και αναμένεται να εκδώσει ένα σχετικό "Green Paper".

Η πολύ πρόσφατη Ανακοίνωση της Επιτροπής (COM (2007) 2 final), στην οποία αναλύεται η μελλοντική κλιματική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι διεθνείς πρωτοβουλίες που προτίθεται να αναλάβει, δεν περιλαμβάνει προτάσεις όπως οι παραπάνω (υιοθέτηση θεματικών Πρωτοκόλλων). Γίνεται ωστόσο λόγος για μια πιθανή διεθνή συμφωνία με αντικείμενο την ενεργειακή αποδοτικότητα (η Ευρωπαϊκή Ένωση αυτοδεσμεύτηκε να επιτύχει ενεργειακή αποδοτικότητα της τάξης του 20% και να αυξήσει το μερίδιο των ΑΠΕ επίσης στο 20% έως το 2020). Προτείνεται επίσης η ανάληψη ποσοτικών δεσμεύσεων από τα αναπτυσσόμενα κράτη, ώστε να επιβραδυνθεί, σε πρώτη φάση, ο ρυθμός αύξησης των εκπομπών τους και εν συνεχεία να υπάρξει μια διαδικασία σταδιακής μείωσης μετά το έτος 2020.

Τέλος, στην όλη προβληματική προστίθεται (κυρίως μέσω της SEC (2007/7) η σημαντική -αλλά παραγνωρισμένη- παράμετρος της αποψίλωσης των τροπικών

δασών. Το συγκεκριμένο ζήτημα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο, καθώς αφορά εθνικούς φυσικούς πόρους τους οποίους τα αναπτυσσόμενα κράτη εκμεταλλεύονται οικονομικά. Από την άλλη πλευρά, τα τροπικά δάση έχουν παγκόσμια οικολογική αξία για την καταπολέμηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, αφού λειτουργούν ως φυσικές καταβόθρες απορρόφησής του.